

אם כן, שכאן מגדיר הרמב"ם את מקום ההגשה הדרוש על פי ההלכה, ולעיל כתב את המקום שבו נעשה הדבר למעשה, בחלק התחתון של הקרן.

סיכום

להלכה, כדעת חכמים, יש להגיש את כלי השרת ובו המנחה לקרן הדרום מערבית, בחודה של הקרן, כך שהכלי יהיה בדרום המזבח ובמערבו. מקום זה נחשב "לפני ה'" גם לשיטה שהמזבח בדרום, רובו או כולו (רמב"ם ומאירי), ויש אומרים שלשיטה זו יש להגיש במערב (רש"י בסוטה). לדעת תוס', חובה להגיש כנגד היסוד דווקא, כלומר, בחצי התחתון של המזבח. הפירוש לספרא המיוחס לר"ש אף סובר, שיש להניח את הכלי על היסוד. לעומתם, ברמב"ם משמע שאין צורך להגיש כנגד היסוד, ומותר להגיש גם בחציו העליון של המזבח, אלא שלמעשה נהגו להגיש למטה, וכך נוח יותר.

הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות ז,י) פוסק כלשון משנתנו: "שלושה דברים היתה קרן דרומית מערבית משמשת למעלה ושלושה למטה. מלמטה חטאת העוף, והגשת המנחות..."¹⁰, ואינו מזכיר את היסוד. ברור שלדעתו אין צורך להניח על היסוד ממש, אך יש לדון, האם לדעתו יש צורך להגיש כנגד היסוד: אם לא גרס כר' חיים בגמ' כאן – הרי את הגמ' במנחות ניתן לפרש שאין צורך בהגשה כנגד היסוד כלל, וההשוואה לחטאת באה רק ללמד, שיש לפרש את "לפני ה'" על המערב דווקא¹⁰. נמצא, שלדעתו יתכן להגיש את המנחה גם בחצי העליון של המזבח, וההגשה למטה מחוט הסקרא אינה חובה, אלא שכך נוח יותר. אכן, כך משתמע מדבריו (הל' מעשה הקרבנות יב,ו): "כל המנחות... טעונות הגשה במערב כנגד חודה של קרן דרומית מערבית", ולא כתב שיש לעשות זאת למטה דווקא; ואם סמך על דבריו הנ"ל שהדבר נעשה למטה, למה חזר וכתב שיש לעשות זאת בקרן דרומית מערבית?! מסתבר,

מערכה קנו. השלכת המוראה והנוצה (סד,א)

הפיסקה המצוטטת מן המשנה: "ועולת העוף כשהיא רבה במזרח", כלומר, השאלה היא מדוע כשעולת העוף איננה במזרח הרי היא בדרום-מערב, ועל כך התשובה, שקרן זו קרובה לבית הדרשן יותר מאשר קרנות המזבח הצפוניות. אולם בשטמ"ק (אות ג) ובפסקי הרי"ד גורסים: "מדקאמר כשהיא רבה מכלל דמקומה מזרח היא¹, מאי טעמא?", ולגרסתם השאלה והתשובה מוסבות על המקום הקבוע. נראה שכך גרסו ופירשו רש"י (סוף ד"ה מבית הדרשן וסג,א ד"ה ועולת העוף וסוכה מח,ב ד"ה כשרבחה במזרח) תוס' (נד,א ד"ה ואי אמרת) והראב"ד (בתחילת פירושו למסכת קינים)².

"כמה גדול כוחן של כהנים"

השיקול שאומר ר' יוחנן אודות הקירבה לבית הדרשן מלמד שמוראת העוף והנוצה הושלכו לבית הדרשן ממקום עמידתו של הכהן במזבח. על כך ממשיך רבי יוחנן ואומר: "בא וראה כמה גדול כוחן של כהנים³, שאין לך קל בעופות יותר ממוראה ונוצה [ודבר שהוא קל מאד אין נוח לזוורקו

כתוב בתורה על עולת העוף: "והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדרשן" (ויקרא א,טז). במשנה בתמיד (פ"א מ"ד) מצוין מקומו המדויק של בית הדרשן, בו ניתנת גם תרומת הדרשן מדי בוקר: עשר אמות מצפון לקצהו התחתון של הכבש, ובמרחק שלושה טפחים ממזרח לכבש. הגמרא כאן מחשבת על פי זה את המרחק שממנו השליכו הכהנים את המוראה והנוצה מן המזבח אל בית הדרשן. בסוגיה זו מתבררים השיקולים השונים שהנחו בקביעת מקום עשיית עולת העוף, מחד, ומקום בית הדרשן, מאידך.

הטעם לקביעת מקומה של עולת העוף

במשנה (סג,א; סד,ב) הוזכרו שני מקומות לעשיית עולת העוף: המקום הקבוע הוא הקרן הדרום-מזרחית, וכאשר "היא רבה במזרח" ואין שם מקום פנוי – היא נעשית בקרן הדרום-מערבית.

הגמ' שואלת: "מאי טעמא?", ומשיב רבי יוחנן: "מפני שקרובה מבית הדרשן". בפשטות, שאלה זו מוסבת על

מהרישא גם בדבר המפורש יותר בסיפא.

2. נדפס בגמ' וילנא מסכת קינים ומהדורה שלמה יותר במשניות עם ע"א פירושים, וקטעים ממנו גם בשטמ"ק בהשמטות כאן. לשונו: "והיא היתה נעשית בקרן דרומית מזרחית למעלה, כדמפרש טעמא פרק קדשי קדשים מפני שקרובה לבית הדרשן".

3. ראוי לציין למקור נוסף על כוחם של הכהנים, ב'אגרת אריסטיאס' (מימי בית שני, המתארת את מעשה תרגום השבעים ואגב כך גם פרטים רבים במקדש) אות צג: "אוחזים הם בשתי ידים את שוקי הפרים, כל אחת מהן יותר מכפי ככריים משקלה, וזורקים בשתי ידים במהירות נפלאה לגובה הגון ומבלי להחטיא את המקום".

במנחת חוטא: "כי חטאת היא" (ויקרא ה,יא), ולדעתו, לכך מתכוונת הגמ' במנחות שם, האומרת: "מנחה איקרי חטאת" (וכך משמעות הלשון "איקרי חטאת", ולא "איתקש לחטאת"). על אופן הלימוד, לשיטה זו, ממנחת חוטא לשאר המנחות, עיין בתוס' ובשטמ"ק אות ד.

10. בדרך כלל הכתוב "לפני ה'" בא לחדש התקדמות כלשהי כלפי מערב (ביחס למה שניתן היה לסבור אלמלא הכתוב, עיין במבלי"ם צו אות כו ב'תורה אור'), ואם כן, הקביעה ש"לפני ה'" פירושו מערב המזבח היא עניין בפני עצמו, שאינו תלוי בהכרח ביסוד, והיסוד משמש רק כגילוי מילתא לכך שהכוונה "לפני ה'" פנימי יותר. 1. לכאורה לא היתה הגמ' זקוקה לדיוק זה, שכן הדבר מפורש במשנה להלן. וכבר כתבו תוס' (שבת לט,ב ד"ה אלא פניו ויבמות כ,ב ד"ה מדקאמרת), שדרך הגמ' לדייק

המספר הנקוב בגמ', ל' או ל"א אמות, לבין המספר שבמדרש, ניתן להסביר כך: הגמרא מודדת את המרחק בין מקום הכהן לבין בית הדשן בקרקע בלבד, ואילו המדרש לוקח בחשבון גם את הגדלת המרחק בעקבות הפרש הגובה בין מקום עמידת הכהן (בסובב או ליד הקרן) לבין בית הדשן⁹.

השלכת המוראה והנוצה. בדרך כלל עולת העוף נעשית על הקרן הדרומית מזרחית, כאשר הכהן עומד על הסובב (ב) ומשליך משם לבית הדשן (א). כאשר עולת העוף רבה במזרח, הכהנים עושים את העולה במערב. לדעת רש"י, הכהן עומד בראש המזבח, מצפון לקרן (ג), ולדעת תוספות – בפינת הסובב (ד).

האם מתן דם עולת העוף טעון קרן

תוס' (ד"ה מפני) שואלים: מדוע הכהן עומד בסמוך לקרן (המזרחית או המערבית), ולא סמוך לכבש במקום הקרוב ביותר לבית הדשן? תוס' מעלים אפשרות שדם עולת העוף צריך להנתן על הקרן, וכך הדין בכל מתן דמים¹⁰, אבל מוכיחים שלא כך מהגמ' לעיל (ס, א) שמעלה אפשרות שדם קרבן הפסח ינתן על רצפת העזרה (לדעת ר' יהודה שהרצפה נתקדשה כמזבח), ולא שללה זאת בגלל חסרון הקרן.

בשטמ"ק (אות ז) כתב שאכן כל הדמים טעונים קרן¹¹, ואת ראיית תוס' דחה, שהגמ' שם שללה את ההצעה שהדם

למרחוק⁴. רש"י⁴, פעמים שהכהן זורקן יותר מבשלושים אמה. הגמ' קובעת שהמרחק הוא יותר מל"א אמה, וחשבון ל' אמה הוא בניכוי מקום עמידתו של הכהן.

רש"י ותוס' חלוקים בשאלה היכן עמד הכהן בעשיית העולה בקרן דרום-מערב. רש"י סובר שהכהן עמד בראש המזבח (ולא כמו בקרן דרום-מזרח, שעשייתה על הסובב כמפורש במשנה סד, ב), משום שלדעתו לא היה כבש קטן במערב המזבח שהוביל אל הסובב שם (עיין מערכה קמט). אם כן, הדרך להגיע לפינה הדרום מערבית של הסובב היא להקיף את כל הסובב, וכאשר עולת העוף "רבה במזרח" – אין כל תועלת בהעברתה למערב הסובב, שכן ההולכים לשם יצטרכו לעבור במקום עשיית העולה במזרח. אולם תוס' (ד"ה יותר) סוברים שאכן היה כבש כזה, והכהן עמד על הסובב, וכן דעת הראב"ד (בתחילת פירושו לקינים): "כדי שיעמוד הכהן על הסובב בקרן מערבית דרומית ויראה מקום הדשן"⁵. על פי דרכו נזקק רש"י לומר שהכהן לא עמד על שפת ראש המזבח, אלא מצפון לקרן, שכן רק באופן זה יתיישב החשבון בגמ', שהמרחק ל"א אמה עם מקום הכהן (יש בדבריו גרסאות שונות, אך כך מפורש בשטמ"ק אות ז: "שהרי היה עומד... במקום רגלי הכהנים והלאה לקרן")⁶.

יש להבהיר את הקושי המיוחד בהשלכת המוראה מהקרן הדרום מערבית לבית הדשן. מלבד המרחק הגדול, מקומו של בית הדשן – ג' טפחים בלבד מהכבש – מסתיר אותו מעיני הכהן העומד על הסובב או בראש המזבח, שהרי הכבש במקום זה (לאחר עליית עשר אמות) גבוה שלוש אמות⁷. נמצא שהכהן צריך לזרוק את המוראה לגובה רב, כדי שתרד בשיפוע אל מקומה המדויק⁸.

במדרשים (איכה רבה, פתיחתא כג; קהלת רבה, פרשה יב, א) מופיעה מימרא דומה: "אמר ר' חנינא: המוראה הזו דבר קל הוא, והיה הכהן מכוין ונוטלו באחת ידו וזורקו לאחורוי הכבש ל"ב אמה לאחורוי ידיו". משתמע שהכהן עומד כשפניו אל המזבח ומכוון וזורק את המוראה לאחוריו (עיין רש"י באיכה רבה שם). נראה ששיעור ל"ב אמה הנקוט כאן הוא כשהכהן עומד בקרן דרום מערבית (וכמשתמע גם מהלשון "לאחורוי הכבש", כלומר שהמוראה עוברת מצד אחד של הכבש לצדו השני). את ההבדל בין

4. בשפת אמת מוכיח מדברי ר' יוחנן שאין להצמיד למוראה ולנוצה דבר כבד כלשהו, כגון אבן, כדי להקל על השלכתה למרחוק, והציע שהדבר נלמד מהכתוב: "והשליך אותה" – לבדה. כיוצא בזה מצינו בפרה אדומה "והוציא אותה – לבדה" (פרה פ"ג מ"ז), וכן בהשקית סוטה (גמ' סוטה ת, א).

5. על השיקולים השונים במחלוקת זו ראה במערכה הבאה.

6. רש"י מחשב זאת על פי הכלל: "כל אמתא בריבועא – אמתא ותרי חומשי באלכסנא", וכידוע אינו מדויק, וגם קשה לשער בעזרתו את האלכסון כששני הניצבים אינם שווים באורכם, ובתוספת קדושה ולשם זבח חישובו ביתר דיוק.

7. הראב"ד (בתחילת פירושו לקינים) כותב שהרחקה זו של ג' טפחים מהכבש נועדה לאפשר לכהן לראות את בית הדשן, אבל מבחינה מעשית הדברים מוקשים. בתפארת ישראל (תמיד שם) נימק את ההרחקה אחרת, שהדבר נועד למנוע את השחרת כותלי הכבש מעשן הגחלים בתרומת הדשן.

8. לחישובים מדויקים בכל הסוגיה עיין מאמרו של ד"ר חיים צבי שראל, 'תחומין'

כא עמ' 533 והלאה, והוא אומד את הגובה הנדרש לזריקה בשלושים וחמש אמות! 9. במאמר בתחומין הנ"ל בהערה הקודמת סובר שאף הגמ' התחשבה בהפרש הגובה, ולדעתו המרחק בקרקע אינו מגיע לל"א אמות אפילו אם נכליל בחישוב את מקום עמידת הכהן. אלא ששם חישב לשיטת רש"י בהנחה שהכהן עומד על שפת ראש המזבח, ולא מצפון לקרן כפי שהתבאר. גם לגבי שיטת תוס' נקט שם שהכהן עומד על הסובב במרחק שש אמות לכל היותר מן הכבש, ואינו נכון, שהרי יש שבע אמות מהכבש עד פינת הסובב.

10. מתן קרנות מפורש בחטאת, וגם בקרבנות שדמם ניתן בשתי מתנות שהן ארבע ניתן להבין שיש דין לתיתו בזויות המזבח, כדי לקיים "סביב", ראה לעיל מערכה קיח; והחידוש בהצעת תוס', שאפילו קרבנות שלא נאמר בהם "קרן" ו"סביב", דהיינו עולת העוף ובכור מעשר ופסח, טעונים מתן דמים בזויות המזבח.

11. הוגה בו בסוגריים מרובעים "יסוד", ונראה שהוא טעות (ובהמשך הזכיר את היסוד רק כראיה לדבריו שאין לדקדק בגמ' לעיל ס, א כדקדוקם של תוס'), ובזבחי אפרים (נג, א ד"ה והנה עיין) הביאו בפשטות כסובר שצריך קרן.

לז,כב)¹⁴; "ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש" (שמות ד,ג). גם בענייני הלכה מצינו: "וצוה הכהן וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא" (ויקרא יד,מ), ולא שמענו שהשלכה זו טעונה עשרים אמה. כמו כן בפרה אדומה: "ולקח הכהן עץ ארו ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה" (במדבר יט,ו), ולא הוזכר שיעור כלשהו להשלכה זו¹⁵. גם בעזרת כהנים לספרא שם תמה על דברי המפרש, ולדעתו "הוא דוחק גדול ודברי נביאות".

עוד יש להעיר על פירוש זה: בשלמא במקדש, שהכבש ארוך וניתן לקיים באמצעותו "אצל המזבח" בד בבד עם הרחקת עשרים אמה; אבל במשכן, לדעת ר' יהודה שגובה המזבח ג' אמות בלבד וממילא הכבש קצר יותר, הרי הרחקת עשרים אמה מחייבת שבית הדשן לא יהיה "אצל המזבח"! (אלא אם כן נאמר שעולת העוף נעשתה בקרן הצפון-מזרחית של המזבח, ובית הדשן היה בקצהו התחתון של הכבש, ומכיוון שרוחב המזבח לדעת ר' יהודה עשר אמות – נמצא שבית הדשן מרוחק עשרים אמות ממקום עשיית העולה).

המוראה והנוצה ביד הכהן לקראת השלכתם לבית הדשן.

ב. הראב"ד (בפירושו לקינים) מסביר את בחירת מקום עשיית העולה ובית הדשן באופן אחר, שהיא כעין פשרה בין שני צרכים סותרים: לדעתו הפסוק בתרומת הדשן "ושמו אצל המזבח" (ויקרא ו,ג) פירושו – המקום הסמוך ביותר לירידת הכהן מן המזבח והכבש, ומבחינה זו היה רצוי שבית הדשן יהיה סמוך ככל האפשר לקצהו הדרומי של הכבש. מאידך, הפסוק "והשליך... והשליך" מלמד, שכשם שהסרת המוראה והנוצה נעשית במזבח עצמו – כך גם

ינתן על הרצפה מסיבה אחת מני כמה אפשריות. אולם בזבחי אפרים (נגא, ד"ה והנה עיין) תמה, מה המקור לחידוש זה שעולת העוף טעונה קרן? בשלמא בבכור מעשר ופסח, יש מקום לומר שכשם שלמדו בגזרה שוה 'זריקה' שטעונים יסוד (לעיל נו,ב) – כך גם לגבי הקרן, אבל בעולת העוף אין מקור לדבר. לעניין הצורך בקרן בבכור מעשר ופסח עיין לעיל מערכה צג.

הסבר אחר לעמידה ליד הקרן כתב בעזרת כהנים (לספרא ויקרא נדבה פרק ח,ח): הכבש הקטן המגיע לסובב פונה מהכבש הראשי באלכסון ומגיע ישר לקרן, כדי לחסוך בהליכה במתן הדם בחטאת בהמה (עיין מערכה קמט)¹².

הטעם לקביעת מקומו של בית הדשן

מיקומו של בית הדשן מעורר שאלה, מדוע נקבע כפי שנקבע, באופן שנדרש כח מיוחד כדי להשליך את המוראה והנוצה לשם? וכיצד ינהג כהן שאין באפשרותו להשליך ממרחק זה? האם עדיף שכהן כזה ימנע מלהקריב את עולת העוף, או שמותר לו ללכת ברגליו אל בית הדשן ולהשליך שם את המוראה והנוצה?

בספרא (ויקרא נדבה פרק ט,ג) למדו מהפסוק את מקומו הכללי של בית הדשן: "אצל המזבח – סמוך למזבח. קדמה – למזרחו של כבש". המלבי"ם שם (אות פו) מסביר את דרך הלימוד: "קדמה" אין פירושו רק "מזרחה" אלא גם: הצד הקדמי, פתח הכניסה, ולפיכך יש לקבוע את בית הדשן ממזרח לכבש, שהוא דרך הכניסה למזבח. אין בספרא מקור לבחירת המקום המדויק של בית הדשן, במרחק עשרים אמה מהמזבח, והמפרשים מסבירים זאת בדרכים שונות:

א. המפרש (המיוחס לרש"י) בתמיד (כח,ב ד"ה צבר) כותב: "ואם תאמר, הא בעינן 'ושמו אצל המזבח', ונהי דכבש כמזבח לכל מילי, מכל מקום היה לנו לקרבו אצל המזבח, ועדיין הוא רחוק מן המזבח עשרים אמות! אמר לי רבי, דמ'והשליך' דכתיב במוראה ונוצה דייקנן, דכתיב במוראה ונוצה 'והשליך אותה אצל המזבח קדמה', וקים להו לרבנן דלא מיקרי השלכה פחות מעשרים אמות". דעה זו מופיעה גם בתוס' במעילה (יא,ב ד"ה דישון מזבח הפנימי): "והיו נושאים אותו במקום שזורקין בו המוראה והנוצה רחוק י' אמות מרגלי הכבש, כדמפרש בתמיד משום דכתיב 'והשליך' ואין השלכה פחות מעשרים¹³ אמה".

המלבי"ם (ויקרא אות פו) תמה על פירוש זה, שכן בכמה פסוקים שנאמרה בהם לשון השלכה אין לפרש שהכוונה לעשרים אמה, כגון: "ותשלך את הילד תחת אחד השיחים" (בראשית כא,טו); "השליכו אותו אל הבור" (בראשית

הסבירו את השלכת יוסף דווקא מתוך ההנחה שהכוונה לעשרים אמה, עיין למשל בתורה תמימה שם הערה כ.

15. במשנה בפרה פ"ג מ"י נאמר שהכהן המשליך אל השריפה "עמד חוץ מגיתה", ופירש בתפארת ישראל שהוא כדי לקיים השלכה ממרחק, אבל לא נקבע שיעור לדבר.

12. הוא כותב זאת לגבי קרן דרום מזרח, ואילו לגבי דרום מערב דעתו שאולי באמת הכהן לא היה צריך לעמוד בקרן, עיין שם.

13. בשטמ"ק שם הגיה "פחות מעשר אמות", וצריך עיון.

14. המלבי"ם הקשה מכאן, כנראה מתוך סברה שמכיוון שמגמת ראובן להציל את יוסף – לא יתכן שהציע להשליכו לבור עשרים אמה. אם כן, בכמה וכמה ספרי דרוש

סיכום

עולת העוף נעשית כרגיל בעמידה על גבי הסובב בקרן דרומית מזרחית, ובעת הצורך גם בקרן דרומית מערבית. הגמרא מסבירה שמקום זה נבחר כדי להקל על השלכת המזבחה והנוצה משם לבית הדשן, ולפי גרסת כמה ראשונים ופירושים הסבר זה נאמר הן לגבי המקום הרגיל והן לגבי המקום המשני. לדעת השטמ"ק קיים שיקול נוסף בקביעת מקומה, שמתן דמה צריך להיות בזוית המזבחה דווקא, ותוס' חולקים בדבר.

דעת רש"י, שכשעולת העוף נעשתה במערב הכהן עמד בראש המזבחה, מצפון לקרן הדרום מערבית שבראשו, ותוס' והראב"ד סוברים שהכהן עמד בפינה הדרום מערבית של הסובב.

הגמ' מדגישה את הכח הרב שנדרש לשם השלכת המזבחה והנוצה ממקום עשיית העולה ועד בית הדשן. כח רב במיוחד נדרש להשלכה מקרן דרום-מערב, הן מבחינת המרחק והן מבחינת זווית ההטלה של המזבחה והנוצה.

בדברי חז"ל מפורש שבית הדשן צריך להיות ממזרח לכבש, אך לא נתפרש הטעם למקומו המדויק, במרחק עשרים אמות מהמזבחה. כמה נימוקים למקום זה במפרשים: א. המפרש בתמיד: גדר "השלכה" הוא עשרים אמות; ויש מהאחרונים שתמיהו על כך מכמה בחינות (מלבי"ם ועזרת כהנים). ב. הראב"ד: בית הדשן צריך להיות סמוך ככל האפשר לירידה מהכבש, וזהו "אצל המזבחה", וקירבוהו עשר אמות למזבחה כדי לאפשר את ההשלכה אליו, שכן חובה להשליך את המזבחה ממקום מליקת העוף. ג. מלבי"ם: "השלכה" היא הצידה, ולא כלפי מטה, ומהגובה שבו נעשית העולה המזבחה תעוף כעשרים אמה. נראה שלשיטתו אין חובה להשליך באופן זה, ורשאי כהן להתקרב לבית הדשן כדי להשליך את המזבחה. ד. עזרת כהנים: יש להסמיק את בית הדשן ככל האפשר לירידה מהכבש (כראב"ד, אך מטעם אחר, שאין מעבירין על המצוות), ו"אצל המזבחה" מחייב שבית הדשן יהיה קרוב למזבחה יותר מאשר לכותלי העזרה.

ההשלכה לבית הדשן תיעשה משם, "שאם נאמר שהיה מוליכה בידו לשם, למה בהשלכה? יבוא עד מקום הדשן ממש ויתן בנחת! אלא שמע מינה ממקום מליקתה ומיצוי דמה משם היה משליך". אילו היה הדבר אפשרי להשליך את המזבחה מהמזבחה לקצה הכבש – היה הדבר עדיף, אבל מכיוון שהדבר קשה – קירבו את בית הדשן עשר אמות לכיוון המזבחה (נראה מדבריו שהדבר נועד כדי לאפשר השלכה גם מקרן מערבית דרומית)¹⁶.

ג. המלבי"ם (ויקרא אות פו) סובר, שמרחק עשרים אמה מהמזבחה נקבע על פי שני דברים: האחד, ש"השלכה" פירושה זריקה הצידה, ולא הפלה מידי ישירות כלפי מטה, וכשעומד בראש המזבחה (כך לשונו, ושוא כוונתו לסובב) וזורק הצידה דבר קל – בהכרח יתרחק מהמזבחה כ' אמה. השני, שאנו רוצים להרחיק את בית הדשן מן המזבחה ככל האפשר¹⁷, ואי אפשר להרחיקו יותר מעשרים, מפני שהחלק בכבש החשוב כמזבחה וראוי להיקרא "אצל המזבחה" הוא החלק הגבוה לפחות ג' אמות, כגובה מקום המערכה, ואין זה אלא מן האמה העשירית של הכבש ואילך¹⁸.

על פי דרכו יתכן שאין חובה להשליך את המזבחה דווקא ממקום עשיית העולה, אלא שכך נוח יותר (וראה לעיל מערכה קנז על המהירות הנדרשת בקרבן העוף). ואם כך הוא, כהן החפץ בכך רשאי להתקרב לבית הדשן ולהשליך את המזבחה¹⁹.

ד. בעזרת כהנים לספרא שם הסבר חדש למקום בית הדשן: "אצל המזבחה" פירושו שבית הדשן יהיה קרוב למזבחה יותר מאשר לכותלי העזרה. על פי שיטת הרמב"ם (הל' בית הבחירה ה,טו) קיים מרחק של מ"ג אמות וחצי בין קצהו הדרומי של המזבחה לבין הכותל הדרומי של העזרה (ל"א אמות לכבש, כולל אמת היסוד החסר בדרום, ושתיים עשרה אמות וחצי בין הכבש לכותל הדרומי). לפיכך יש לקבוע את בית הדשן מן האמה העשירית של הכבש והלאה, שכן האמה התשיעית קרובה לכותל הדרומי יותר מאשר למזבחה. ועדיף לקבועו קרוב ככל האפשר לכבש כדי שתרומת הדשן תהיה סמוכה ככל האפשר לירידתו מן הכבש, משום "אין מעבירין על המצוות" (עיין שם ביאור נוסף על פי השיטות האחרות במקום המזבחה).

מערכה קנז. דרך הליכת הכהנים על המזבחה (סד,א-ב)

ה'תפוח' במרכזו, ניסוך היין והמים בפינתו הדרום-מערבית, ועוד. במשנה נאמר, שהכהן העולה למזבחה אינו הולך

עבודת הכהנים על המזבחה נעשית בכל שטחו: סידור המערכות שבצדדיו והקטרה עליהן, צבירת

הכבש עיין מערכה ריא.

19. בבאר שבע (תמיד שם) הסבר אחר, שגם ממנו יוצאת מסקנה זהה: "דקבלה היתה בידם ד'אצל המזבחה' לאו אצל המזבחה ממש, אלא רחוק עשרים אמות" (והתקשה בטעמו של המפרש שאין השלכה פחות מכ', שהשלכה אפילו מהקרן הדרום מזרחית יתירה על כ"ח אמה, וחשבנו אינו ברור). ועיין דברי דוד (לבעל ה"ט"ז) על רש"י בויקרא א,טז, שכתב שהכהן עומד על הכבש ומשליך את המזבחה והנוצה בסמוך לו, ותמה על כך בעזרת כהנים על הספרא שם.

16. לפירוש זה בית הדשן נקבע בעיקר על פי המקום הראוי לתרומת הדשן, כפשוט הכתוב "אל מקום הדשן", ובוה הוא עדיף משיטת המפרש, לפיה מקום בית הדשן נקבע רק על פי מקום השלכת המזבחה (עזרת כהנים, שם).

17. לא ביאר מדוע, ואולי מחמת מיאוסם של חלקים אלה, או כדי להרחיק מן הגזל שבהם (סברה זו כתב ביאיר נתיבות על מס' תמיד שם בשם 'רנן לבוקר').

18. זוהי סברה מחודשת, ולא מצאנו חילוק בקדושת הכבש בין השליש התחתון לשני השלישים העליונים. לאפשרויות אחרות של חלוקה בקדושת